

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Ammattiliitto Jyty pitää esityksen yleisiä tavoitteita ja päämääriä - julkisten hankintojen tehokkuuden parantamista, kustannussäästöjä ja laadukkaiden julkisten palvelujen turvaamista - luonnollisestikin kannatettavina. Mietinnön mukaisilla esityksillä ei kuitenkaan todennäköisesti saavuteta näitä tavoitteita. On päinvastoin todennäköistä, että toteutuessaan esitykset lisääisivät hankintayksiköiden kustannuksia, johtaisivat esimerkiksi tukipalvelujen palauttamiseen kuntien ja hyvinvointialueiden omaksi toiminnaksi ja mahdollisesti jopa vaarantaisivat laadukkaat julkiset palvelut.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Ammattiliitto Jyty vastustaa ehdotettua vähimmäisomistusta koskevaa vaatimusta. 10 prosentin vähimmäisomistusta ei ole mietinnössä mitenkään perusteltu, mutta mietinnön mukaan sen avulla pyritään lisäämään kilpailua ja kustannustehokkuutta hankinnoissa.

Ehdotettu vähimmäisomistus olisi omiaan vaikeuttamaan erityisesti pienten kuntien ja muiden hankintayksiköiden toimintaa. Nykyisellään esimerkiksi talous- ja henkilöstöhallinnon sekä jätehuollon palveluita on keskitetty kustannustehokkuussyistä sidosyksiköihin, joilla on lukuisia omistajia. Esimerkiksi pienet kunnat voivat näin hankkia tarvitsemansa palvelut ammattitaitoisilta, julkisen sektorin tarpeet hallitsevilta palveluntuottajilta ilman, että niitä olisi jatkuvasti kilpailutettava tai tuotettava itse.

On myös syytä todeta, että monien eri toimialojen sidosyksiköt hankkivat suuren osan tarvitsemistaan palveluista yksityisiltä markkinoilta. Niillä onkin omaa toimialaansa koskien hyvät edellytykset hoitaa kilpailuttaminen tehokkaasti.

Myös sosiaalisten ja ympäristönäkökulmien kannalta julkisten hankintojen hajauttaminen pieniin yksiköihin on epätarkoituksenmukaista. Esimerkiksi suuret talous- ja henkilöstöhallinnon in house -yhtiöt ovat noudattaneet alan normaalisitovaa työehtosopimusta (Avaintyöntäjien työehtosopimus). Yksityisellä taloushallintoalalla ei puolestaan ole voimassaolevaa yleissitovaa työehtosopimusta, jota kaikkien alalla toimivien työntekijöiden olisi noudatettava. Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen ei siis olisi myönteistä myöskään työntekijöiden työsuhteen vähimmäisehtojen turvaamisen kannalta.

Suuret sidosyksiköt - joiden omistajina voi olla useita pieniä kuntia ja muita julkisen sektorin toimijoita - voivat todennäköisesti ottaa omassa hankintatoimessaan pieniä hankintayksiköitä paremmin huomioon esimerkiksi ympäristönäkökulmat. Tämä koskee niin jätehuoltoa kuin esimerkiksi talous- ja henkilöstöhallinnon palveluita.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Mikäli vähimmäisomistusta koskeva sääntely toteutuu, jouduttaisiin monien in house -yhtiöiden omistus pohjaa muuttamaan tai jopa pilkkomaan niitä. Todennäköisesti monet hankintayksiköt alkaisivat myös tuottaa palveluita omana tuotantonaan, mikä ei olisi omiaan lisäämään kilpailua yksityisillä markkinoilla. Lisäksi toiminnan kustannustehokkuus voisi kärsiä edellisessä kohdassa todetuilla tavoilla.

- Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

-

- Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistususuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

Ammattiliitto Jyty katsoo, että esitetyt muutokset julkisia hankintoja koskevaan sääntelyyn eivät ole tarpeen. Kilpailun lisäämistä ja kustannustehokkuutta koskevat tavoitteet on mahdollista saavuttaa olemassa olevan lainsäädännön puitteissa.

Voima Jonna
Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry

Maarianvaara Jukka
Ammattiliitto Jyty ry.